

Nieuwsbrief 34

NAJAAR 2023

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen

TEN GELEIDE

'Denken in gesprek met de engel'

/ 4

VOORUITBLIK ENGELEN SPREKEN
DE GRONDSTEENSPREUK

Engelenstemmen in de grondsteenspreuk

/ 11

BIJ DE NIEUWE UITGAVE
LEVENSKUNST – ONTMOETINGSKUNST

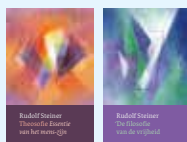
Verbinding is het sleutelwoord

/ 6

HERDRUK & VORMGEVING

Herdrukken van de basiswerken in de nieuwe vorm

/ 15

LEZERSREACTIE

Het vraagstuk van *Het geheim van het vinden*

/ 16

REEDS VERSCHENEN DELEN

Rudolf Steiner werken & voordrachten

/ 18

BERICHT VAN DE
PENNINGMEESTER

Financiële reilen & zeilen van 2022

/ 20

Begunstiger worden?

/ 22

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen
Nieuwsbrief nr. 34 najaar 2023

Secretaris
Mayke de Witt Hamer
Boswachtersveld 203
7327 JS Apeldoorn
secretaris@steinervertalingen.nl

Penningmeester
penningmeester@steinervertalingen.nl

www.steinervertalingen.nl

Triodos Bank NL80 TRIO 0212 1852 25
ING NL88 INGB 0000 6983 88
KVK Utrecht 41183837

Bestuur
Ignaz Anderson, voorzitter
Mayke de Witt Hamer, secretaris
Peter Kapenga, penningmeester
Jeannette Boertien, lid
Maaïke van Koert, lid

Redactie
Frans van Bussel
Michel Gastkemper
Jana Loose
Cisly Burcksen

Uitgever
SteinerVertalingen

Redactie Nieuwsbrief
Jana Loose

Vormgeving
Angeliqve Kleijne

Afbeelding omslag
Omslagontwerp van Angeliqve
Kleijne voor de uitgave *Levenskunst – Ontmoetingskunst*

‘Denken in gesprek met de engel’

Met vreugde mogen wij u ons vijfde boek in de nieuwe reeks aankondigen: *Levenskunst – Ontmoetingskunst*. Biografisch coach Ineke van der Duyn Schouten, auteur/samensteller van deze uitgave, neemt ons mee naar de meest essentiële vragen uit haar praktijk, de rol van de menselijke ontmoeting en het in verbinding leven met jezelf en de ander. De uitgekozen teksten van Rudolf Steiner lichten toe hoe we dat kunnen doen, en hoe we die relatie kunnen verdiepen. Daarbij

hoort onder andere het in verbinding kunnen staan met onze engel. Een intimiteit die Johannes Scotus Eriugena in de 9e eeuw aanduidde als ‘denken in gesprek met de engel’*. In nabijheid van de ziel klinkt de helderheid van de geest.

Dit brengt ons op de extra uitgave in dit jaar met de titel *Engelen spreken de Grondsteenspreuk*. In dit boek verdiept ons erebestuurslid Michiel ter Horst zich in de inhoud en de vorm van de Grondsteenspreuk. De Grondsteenspreuk legde Rudolf Steiner 100 jaar geleden bij de op-

richting van de Algemene Antroposofische Vereniging na aan het hart van de leden. Ook deze bijzondere uitgave, die in december van dit jaar zal verschijnen, zullen wij dan graag als extra uitgave aan onze begunstigers sturen.

In deze Nieuwsbrief komen de auteurs van beide boeken aan het woord over wat hen beweegt.

Naast de nieuwe uitgaven verschijnen er ook herdrukken van de basiswerken. Hoe dat in zijn werk gaat en wat eraan verandert, ook daarover leest u in dit nummer.

Tot slot, niet onbelangrijk, willen we u, met dank aan onze vorige en aan de huidige penningmeester, de jaarcijfers 2022 presenteren. Zonder

de verbinding met u als schenkers was dit alles niet mogelijk geweest. Wij zijn hier dankbaar voor.

De inleiding van haar boek sluit Ineke van der Duyn Schouten treffend af door Steiner aan te halen: door het zien en respecteren van de verbinding met de ander kan een bodem gelegd worden voor een nieuwe, op verbondenheid gerichte samenleving. Hier dragen wij samen met u graag toe bij!

*Met een hartelijke groet
namens het bestuur,*

*Ignaz Anderson,
voorzitter*

* *Johannes Scotus Eriugena – Denken im Gespräch mit dem Engel*, auteurs: K.M. Dietz, W.-U. Klünker

Verbinding is het sleutelwoord

Tekst: Jana Loose

Ineke van der Duyn Schouten is ruim twintig jaar biografisch coach en docent levensloop en innerlijke ontwikkeling. De redactie van Steiner-Vertalingen nodigde haar uit om mee te werken aan de samenstelling van een nieuw boek over een actueel thema, 'de kunst van het leven'. Het werk van Rudolf Steiner biedt hiervoor talrijke aanwijzingen. Ineke schreef ook de inleiding voor het nieuwe boek en ze ontdekte het sleutelwoord voor levenskunst. In dit interview vertelt zij er meer over.

Op zoek naar het thema 'levenskunst' in teksten van Rudolf Steiner vond Ineke allerlei 'hints', zo schrijft ze in haar inleiding. Sommige waren meteen raak voor haar, andere kwamen pas veel later echt aan.

Kun je een voorbeeld van zo'n hint geven?
 "Ik denk dan bijvoorbeeld aan wat Steiner noemt 'beelden maken'. Waarover gaat dat? Over het komen tot een imaginatie, of is met 'beeld' nog iets anders bedoeld? Ik werk al heel lang samen in een werkgroep met vakgenoten. We proberen daar tot een beeld te komen van iemand naar aanleiding van diens

biografische verhaal. Waar kijken we dan naar? Naar wat je zag tijdens het luisteren, naar het gevoel dat je kreeg, naar de kleur die je daarbij zag, naar de stemming. Ieder verhaal barst van de beelden en die laten in jou weer eigen beelden opkomen. We proberen zonder oordelen te luisteren, naar de fenomenen te kijken en ons echt te verbinden met wie daar spreekt. De ervaring is dat we wel allemaal verschillende beelden krijgen, maar dat die uiteindelijk niet ver uiteenliggen. Of het beeld wordt herkend, kun je dan navragen bij degene die zijn of haar verhaal gedaan heeft."

Door jouw eigen idee of beeld te polsen bij de ander, kom je ook meer in verbinding met die ander.

In je inleiding schrijf je dat onze engel zich steeds meer met ons kan verbinden als we die met onze idealen, met liefde en warmte, substantiële krachten aanbieden. Hoe werkt dat en wat zijn dat voor krachten?

“Voor mij is dit een schijnwerper om te kunnen zien of er een engel aan het werk is. In een gesprek kun je daarnaar vragen zonder het meteen ‘een engel’ te noemen. Vaak hebben we het dan over ‘toeval’. Heel concreet spreken over de mogelijkheid van een engelwerking kan eigenlijk alleen maar met mensen die daar iets mee hebben, die ervoor openstaan. Engelen opereren vaak ongezien. Laatst werkte ik met iemand die een bijzonder moeilijke jeugd had gehad. In verschillende sessies bleken er in dit levensverhaal toch steeds personen te zijn geweest die een belangrijke, ondersteunende rol hebben gespeeld. De vraag ‘was die persoon voor jou een reddende engel?’ kan helpen om bepaalde dragende krachten waar te nemen, en die ook te onderkennen, te huldigen. Daarom raad ik mensen vaak aan om ’s avonds terug te kijken, bijvoorbeeld met de heel

normale vraag naar wat er fijn was op deze dag. Steiner geeft de aanwijzing om achteruitkijkend de dag te overzien. Voor veel mensen is dat een brug te ver. Je kunt ook kijken naar welke vraag, of vragen, je op die dag op je af hebt gekregen.

In het biografiewerk moet je soms de moed hebben om dingen gewoon uit te proberen. Met vakgenoten oefenen we steeds weer aan imaginatie, inspiratie en intuïtie om de beelden dichterbij te brengen. Door jouw eigen idee of beeld te polsen bij de ander, kom je ook meer in verbinding met die ander. Als je je gaat realiseren dat jouw engelwezen dag en nacht bij je is, kun je je ’s avonds afvragen: hoe was deze dag voor mijn engelwezen? Overdag maakt die engel van alles met mij mee. Wat voor materiaal heb ik hem eigenlijk geboden? Wat kan hij meenemen? Dat is wat ik bedoel met de substantiële kracht die we de engel kunnen aanbieden: alle dingen die ertoe doen. Dat beleef ik als een krachtbron: dat wat ik overdag doe en hoe ik met mensen en met de natuur omga, dat ik dat meegeef aan

mijn engel. Dan word ik de volgende ochtend met een sterk gevoel weer wakker, met een frisse blik, nieuwe ideeën, of een goede inval of vraag. Mijn engel en ik zijn dan meer in verbinding.”

In het boek Levenskunst komt ook het thema van karma en reïncarnatie aan bod. Speelt dit thema een rol in jouw biografische werk?

“Ja, dat speelt een rol, zeker waar het gaat over ouders en familieleden. Door Steiners voordrachten over de karmische relatie met eigen familieleden is dit thema voor mij dichterbij gekomen. Veel mensen hebben problemen met hun ouders, ze zitten soms vol verwijten. Aan mijn studenten noem ik de plek waar we bij de geboorte terechtkomen het *landingspunt*. De vraag kan opkomen: waarom ben ik daar geboren, wat heb ik daarvan te leren? In mijn werk is de verbinding met de zoekende persoon zelf van kardinaal belang. Je kunt geen stappen doen als je niet heel dicht bij die persoon blijft. En geduld hebben om te zien of er een bepaald inzicht kan verschijnen.

Hoe was deze dag voor mijn engelwezen?

Door te werken aan dit boek is voor mij duidelijk geworden dat ‘verbinding’ echt het sleutelwoord is. Het is ook voor mezelf een voortdurende oefenweg om in verbinding te komen en te blijven. Ook in een relatie is het van belang om na ruzie of gebakkelei de verbinding weer te vinden. Als ik kijk naar wat in mijn eigen leven van cruciaal belang is geweest, dan helpt mij daarbij wat ik bij Steiner lees. Toen ik veertig jaar geleden door een intense rouwverwerking ging, ben ik de aanwijzingen van Steiner over de omgang en verbinding met de gestorvenen gaan toepassen. In die tijd was dat een vorm van overleven, maar er kon nog nauwelijks over gesproken worden.”

In onze tijd voelen veel mensen zich eenzaam. Steiner zegt hierover dat in de eenzaamheid de opdracht schuilt om ons te ontwikkelen tot verbonden mensen. Hoe zie jij dat?

“Rudolf Steiner komt keer op keer terug op dit thema. Dat we ons eenzaam voelen, noemt hij een opdracht voor de bewustzijnsziel. We moeten op onszelf komen te staan.

De vraag is waar dat voor nodig is? Steiner laat zien dat we zonder die eenzaamheid niet voldoende tot zelfstandigheid, tot authenticiteit kunnen komen. We moeten door die eenzame woestijn heen. Hoe doen we dat? De oplossing voor de vraag hoe we dat doen, ligt in het gebied van de sociale kunst, in het met verhoogde interesse naar elkaar kijken. We hebben meestal vooral interesse in ons eigen zelf, maar het gaat juist om de interesse in de ander. Door vragen te stellen, warme belangstelling te hebben. In mijn vakgebied hebben we daar een methodiek voor, maar ook in het gewone leven kun je hiermee ver komen. Je wordt toch blij met een gesprek waarin je gehoord wordt en waarin jij zelf diepgaande belangstelling voor de ander hebt. Dat hoort bij levenskunst, bij de kunst van de ontmoeting in verbondenheid.”

| FOTOGRAFIE: ANNELIJN STEENBRUGGEN

Engelenstemmen in de grondsteenspreuk

Tekst: Ingrid Gouda Quint

Op 3 december a.s. vindt in het Elisabeth Vreedehuis in Den Haag de boekpresentatie plaats van ‘Engelen spreken de Grondsteenspreuk’. Het is een van de meer opmerkelijke publicaties in een lange rij van geschriften, waarin wordt stilgestaan bij de oprichting van de wereldwijde antroposofische vereniging – in december 2023 honderd jaar geleden. Een gesprek met de auteur, Michiel ter Horst.

Het is acht jaar geleden dat bij uitgeverij Christofoor een indrukwekkend boek verscheen met de eerste volledige Nederlandse vertaling van het werk van Dionysius – *Dionysius de Areopagiet, Verzamelde Werken*. De man achter die vertaling was Michiel ter Horst, in antroposofische kringen bekend als onder meer oprichter van de Stichting Rudolf Steiner Vertalingen. Nu is er een nieuw boek van zijn hand: *Engelen spreken de Grondsteenspreuk*.

Ik spreek Michiel ter Horst in zijn studeerkamer. Hij in een lage stoel, op tafel boeken, de theepot en twee glazen. Gespreksonderwerp is zijn laatste boek, maar praten over dat laatste kan niet zonder eerst te duiken in de pil die eraan voorafging. “Mijn vertaling van het verzamelde werk van Dionysius verscheen in 2015,” zegt Ter Horst. “Ik had er vijf jaar aan gewerkt, voordat het zover was. Veel mensen dachten vanaf dat moment dat Dionysius

Engelen zijn denkkrachten, dat lees je bij Dionysius én bij Steiner.

een leuke hobby van mij was, maar het is meer dan dat. Door het lezen van zijn teksten ben ik zoveel meer gaan herkennen en begrijpen van de antroposofie. Zijn manuscripten vormen de kern van de antroposofie, dat is waar het om gaat. Ze zijn de grondslag, het fundament van de antroposofie.

Vanaf 2015 ben ik innerlijk bezig gebleven met zijn teksten. Het was, zeg maar, een rijpingsproces in mijzelf. Het werd mij ook steeds meer duidelijk dat het boek dat er nu ligt, wel móest komen.”

In zijn hoedanigheid van erebestuurslid van de Rudolf Steiner Vertalingen nam Michiel ter Horst afgelopen januari deel aan een vergadering, waarbij het ging om de vraag wat de stichting zou kunnen doen rond het moment van de herdenking van het honderdjarig bestaan van de wereldwijde vereniging. “Ik heb gereageerd met te zeggen dat ik bereid was een boek te schrijven over de engelenhiërarchieën oftewel het fundament van de Grondsteenspreuk,” zegt hij. “Op 25 januari nam het bestuur

mijn voorstel aan en (nu grinnikend) vanaf die dag moest ik als de weerlicht aan de gang.”

Noem het voorzienigheid of geluk bij een ongeluk. Hoe dan ook brak Michiel een maand later zijn been en vanaf dat moment was hij aan zijn bed gekluisterd. Kwam dat even goed uit. Ter Horst: “Ik heb me geïnstalleerd in het tuinhuisje en vanaf dat moment kon ik me dag en nacht concentreren. Dat was heel goed. Ik werd door niets en niemand afgeleid. Het schrijven ging snel, want zoals ik al zei: ik was al jaren met de engelenhiërarchie bezig geweest. In een eerder stadium al had ik het idee besproken met Désanne van Brederode en zij moedigde me aan. Ze gaf mij feedback.

Op internet kun je de complete *Gesamtausgabe* vinden en daardoor had ik eerder al vrij gemakkelijk een hele verzameling over de engelenhiërarchieën kunnen aanleggen van tek-

sten van Rudolf Steiner. Ik had dus al veel in mijn bewustzijn, ik hoefde niet meer alles op te zoeken. Het is een kwestie geweest van de onderdelen van de engelenhiërarchieën verbinden met de Grondsteen.”

Wat zijn eigenlijk engelen?

“Zij zijn, letterlijk vertaald, boodschappers. Dat is de betekenis van het Griekse woord *Angeloi*. Zij staan het dichtst bij de mensen.

Dionysius zegt ‘engelen zijn denkkrachten’. Hij heeft het over wezens die denken en die gedachten kunnen horen. In het vroege esoterische christendom begreep men dat heel goed. Engelen zijn geestelijke wezens, denkkrachten, en veel dichterbij dan je denkt. Dat is iets wat je bij Steiner ook overal leest. Steiner zegt precies hetzelfde.

Als ik de Grondsteenspreuk lees, zie ik hoe hij daarin die negen hiërarchieën van engelen aanroept. Ik stel me soms voor hoe Steiner daar destijds stond in die *Schreinerei*... Het is bekend dat hij een machtige stem had en daarmee riep hij die engelenwezens aan. Die wáren er dan ook. Ook nu wij hier zitten te praten,

zijn ze er. Volgens Steiner, en ook volgens Dionysius dus, is in een goed gesprek de hele hiërarchie van *Angeloi*, *Archangeloi* en *Archai* actief betrokken.

De engelen leven in onszelf en in de ander. Ze verbinden ons met elkaar. Daarom wordt in de Grondsteenspreuk de engelenhiërarchie aangeroepen – en dat leeft al in het eerste woord: *Mensenziel!*”

Vanwaar jouw fascinatie voor de engelenhiërarchie?

“Ik heb lang op de Vrije Hogeschool gewerkt met Bernard Lievegoed. In die tijd was vooral het Chartresproject heel populair en daarvoor reisden we, na een maand voorbereiding over kunst- en kathedrale geschiedenis en de filosofie achter de bouw van deze kathedraal, met de studenten naar Chartres. Hierbij kwam ik erachter dat abt Suger van Saint Denis, een abdij ten noorden van Parijs, destijds in de twaalfde eeuw het kostbare manuscript van Dionysius in zijn bibliotheek had. Dionysius schrijft daarin dat God in zijn goedheid het goddelijke licht aanpast aan ons vermogen om te

De engelenhiërarchie is het fundament van de antroposofie.

kijken. God maakt van zijn licht kleuren en figuren, opdat de ogen van de mens niet verbranden. Ik vond dat een fascinerende gedachte en wilde er meer van weten. Ik heb het boek uit de universiteitsbibliotheek gehaald, ik begon te lezen en raakte totaal gefascineerd door de hiërarchie van de engelen, die immers ook de basis is van de School van Chartres en van de antroposofie. Dit werd voor mij een herkenningspunt van wat ik heb met de kathedraal van Chartres. Rudolf Steiner spreekt over het verband tussen de School van Chartres en de antroposofie. Hij zegt zelfs letterlijk: het esoterische christendom van Dionysius en de antroposofie zijn precies hetzelfde.”

Op lovenswaardige wijze slaagt Ter Horst erin, in zijn ‘Engelen spreken de Grondsteenspreuk’, de bouw van de engelenhiërarchieën te verduidelijken. Het licht dat hij daarbij werpt op de ordening van de Grondsteen is verhelderend, evenals de duiding

van de strofes, die beginnen met een aspect van het lichaam (vaste stof, vloeistof, zuurstof en warmte, tot leven gewekt door mysterieuze levenskrachten).

Hoopt hij met zijn boek verder te reiken dan antroposofisch geïnteresseerde lezers?

“Ik hoop dat het mensen bereikt die het verlangen in zich dragen de gedachten die ik beschrijf, te begrijpen,” zegt Michiel ter Horst na even nadenken.

“Met Kerstmis kijken we terug op honderd jaar Grondsteenspreuk – een terugblik op het honderd jaar oude fundament van de antroposofie. Dat fundament van de antroposofie is de hiërarchieënleer die Dionysius niet bedacht heeft, maar die hij heeft gezien – zoals Steiner die eveneens heeft kunnen zien.

Ik hoop de lezers duidelijk te kunnen maken dat die leer van de engelenhiërarchie niet een zijlijn is van de antroposofie, maar het fundament. Het is de grondsteen.”

Herdrukken van de basiswerken in de nieuwe vorm

Drie basiswerken zijn de afgelopen tijd herdrukt.

-- Allereerst *Theosofie*, dat de nieuwe ondertitel *Essentie van het mens-zijn* heeft gekregen. Bovendien heeft dit boek een grondige verbetering van de vertaling ondergaan.

-- Daarnaast is in 2022 een vrijwel ongewijzigde herdruk van *De wetenschap van de geheimen der ziel* verschenen.

-- De derde herdruk betreft *De filosofie van de vrijheid*. Dit boek is evenals *Theosofie* verschenen in de nieuwe opmaak van SteinerVertalingen. Dat wil zeggen, met een subtielere letter en een ruimere vormgeving zoals die in de nieuwste uitgaven van de Steiner Vertalingen zijn toegepast. Ook de veelgevraagde basiswerken van Rudolf Steiner, *De weg tot inzicht* en *De wetenschap van de geheimen der ziel* zullen mettertijd, als ze toe zijn aan een herdruk, in deze nieuwe opmaak verschijnen.

De nieuwste Steineruitgaven zijn duidelijk herkenbaar aan een andere omslag met een eigenzinnig kleurrijk ontwerp en een andere papiersoort. De nieuwe lay-out met

helder onderscheiden hoofdstukken en koptitels voor de navigatie vergemakkelijkt het lezen. Tussen de teksten door zijn bladzijden ingevoegd met een illustratie of met alleen een treffend citaat uit de tekst. Die zijn bedoeld als rustpunten in de hier en daar lange teksten.

Ditzelfde opmaakprincipe zijn we nu ook gaan hanteren in de herdrukken van de basiswerken van Rudolf Steiner. Misschien valt het niet zo direct op omdat de buitenkant nog als vanouds een harde kaft heeft, inclusief de afbeelding van het oorspronkelijke kunstzinnige ontwerp. Maar van binnen is de opmaak van deze herdrukken aangepast aan de nieuwe stijl.

Namens de redactie,
Michel Gastkemper

Het vraagstuk van Het geheim van het vinden

Lezersreactie op de vraag van de redactie aan de lezers in Nieuwsbrief 33 (p. 16-17) naar 'welke krachten er in het spel zijn' bij Steiners vermogen om boeken te vinden (of passages daarin) zonder ernaar te zoeken.

'Als ik iets wil ondernemen, vermijd ik gevoelens en gedachten van ongeschiktheid, antipathie of onvermogen.'

Wat ik erop kan zeggen is dat ik vrienden heb (drie om precies te zijn) die dit vermogen ook bezitten, althans in bredere zin, om iets te vinden waarmee ze aan het werk willen, niet noodzakelijkerwijs een passage in een boek. Zij vertellen mij er af en toe van en sporen mij ook aan om het zelf te oefenen. Als zij serieus iets willen ondernemen en daarbij iets fysieks nodig hebben wat ze niet tot hun beschikking hebben, dan vormen ze zich een nauwkeurige voorstelling van dat voorwerp of dat fenomeen en wat ze ermee willen doen, en gaan vervolgens over tot de orde van de dag, zonder er verder nog veel bij stil te staan. Het overkomt hun regelmatig dat het gewenste voorwerp of fenomeen dan binnen afzienbare tijd tot hun beschikking komt, en zij aan de slag kunnen met wat ze wilden ondernemen.

Daarmee heb ik nog niet gezegd welke krachten daarbij in het spel zijn – en daar kan ik ook geen nauwkeurig antwoord op geven. Ik vermoed dat de kracht van hun gedachten er een rol in speelt; Steiner geeft in *Wie erlangt man...* (*De weg tot inzicht in hogere werelden* – red.) aan dat gedachten een reële kracht zijn, en ik sluit daarom niet uit dat onze gedachten fysieke effecten kunnen hebben. Maar ik neem aan dat de wil er ook een rol in speelt: het draait immers rond een wilsimpuls van de persoon die iets 'wil vinden', zoals Steiner zelf in het voorbeeld dat u geeft. Dat moet vermoedelijk meer zijn dan een gewone wens: het moet een serieuze wilsimpuls zijn. Hoe het verder werkt, zou ik niet weten.

Wat ik er zelf mee doe, is vooral mijn gedachten en gevoelens zoveel mogelijk in overeenstemming

AFBEELDING UIT
DE SIGNATURA RERUM,
JAKOB BÖHME
(DETAIL)

brengen met datgene wat ik graag wil zien gebeuren als resultaat van mijn eigen handelen. Dus als ik iets wil ondernemen en daar een goed beeld van heb, vermijd ik bijvoorbeeld gevoelens en gedachten van ongeschiktheid, antipathie of onvermogen, maar ik ga er gewoon van uit dat ik erin ga slagen om te doen wat ik me voorneem. Dat lukt me ook redelijk. De volgende stap zou dan kunnen zijn om ook iets wat ik nodig heb, me zo sterk voor te stellen dat ik het ook vind.

Diederick Sprangers,
Nijmegen

Rudolf Steiner | werken & voordrachten

- Algemene menskunde als basis voor de pedagogie, GA 293
- Antroposofie. Een nieuwe benadering, GA 234
- Antroposofie voor jonge mensen, GA 217
- De antroposofische beweging I. Ontstaansgeschiedenis, GA 257, *een keuze*, en GA 258
- De antroposofische beweging II. Toekomstimpulsen, GA 260 en GA 260a, *een keuze*
- Antroposofische weekspreuken, GA 40
- Apocalypse en priesterschap, GA 346
- Het bewustzijn van de ingewijde, GA 243
- Het Bijbelse scheppingsverhaal, GA 122
- De bovenzinnelijke mens. Het leven na de dood, GA 231
- Brieven, *div. GA, een keuze*
- De christelijke inwijding en de mysteriën van de oudheid, GA 8
- Egyptische mythen en mysteriën, GA 106
- Het esoterische christendom, GA 118 en GA 130, *een keuze*
- Esoterische scholing, GA 264-268, *een keuze*
- Euritmietherapie, GA 315, *uitgave buiten de reeks Werken & voordrachten*
- Het evangelie naar Johannes, GA 103
- Het evangelie naar Lucas, GA 114
- Het evangelie naar Marcus, GA 139
- Het evangelie naar Mattheüs, GA 123
- De filosofie van de vrijheid, GA 4
- Gedichten, spreuken, meditaties, GA 40 *e.a.*
- Geesteswetenschap en geneeskunde, GA 312
- Genezend opvoeden. Over kinderen met een ontwikkelingsstoornis, GA 317
- Gezondheid, ziekte, genezing, *div. GA*
- Grondslagen voor een verruiming van de geneeskunde, GA 27
- In het midden de mens. De bronnen van goed onderwijs, *div. GA*
- Inzicht in het mysterie van Golgotha, GA 175, *een keuze*
- Jaarfeesten, *div. GA*
- Karma van het beroepsleven. Werken aan de toekomst, GA 172
- Karmaonderzoek 1, GA 240, *een keuze*, en GA 235
- Karmaonderzoek 2, GA 236, *een keuze*
- Karmaonderzoek 3, GA 236, GA 237 en GA 240, *een keuze*
- Karmaonderzoek 4, GA 237 en GA 240, *een keuze*
- Karmaonderzoek 5, GA 238
- Kerngedachten van de antroposofie, GA 26
- De kernpunten van het sociale vraagstuk, GA 23
- Kosmische hiërarchieën. De evolutie van aarde en mensheid, GA 110
- De kringloop van het jaar, GA 223 en GA 229, *een keuze*
- Kunst en cultuurvernieuwing, GA 275
- Levenskunst. Ontmoetingskunst, *div. GA*
- Macrokosmos en microkosmos, GA 119
- Meditatie, GA 12, GA 16 en GA 17
- Menswaardige voeding, *div. GA*
- Metamorfosen van de ziel, GA 58/59, *een keuze*
- Mijn levensweg, GA 28
- Mysteriedrama's I: De poort van de inwijding en De beproeving van de ziel, uit GA 14
- Mysteriedrama's II: De wachter aan de drempel en Het ontwaken der zielen, uit GA 14
- Mysterieplaatsen en inwijdingswegen, GA 232
- Opvoeding en onderwijs. Spirituele grondslagen, GA 305, *een keuze*
- Opvoedkunst. Het hart van de vrijeschool, GA 294
- Over de drempel. Spirituele ervaringen, GA 147 *e.a.*
- Sociale toekomst, GA 332a
- Spiritualiteit en pathologie. Een cursus voor artsen en priesters, GA 318
- De spirituele bronnen van de kunst, GA 271
- De sterrenwereld en de mens, *div. GA*
- De strijd om het mens-zijn. Aspecten van het kwaad, *div. GA*
- Theosofie. Essentie van het mens-zijn, GA 9
- Uit de schoot der goden. De werkelijkheid van de evolutie, GA 132
- Uit de sterren. De lange weg naar een nieuwe geboorte, *div. GA*
- Verborgene geschiedenis. Open toekomst, *div. GA*
- Voorbij de grenzen van de natuurwetenschap, GA 322
- Vorm en beweging. Architectuur, beeldhouwkunst, euritmie, *div. GA*
- Vruchtbare landbouw op biologisch-dynamische grondslag, GA 327
- Waarheid en wetenschap en Filosofie en antroposofie, GA 3 en GA 35, *een keuze*
- Wegen naar Christus, GA 131
- De weg tot inzicht in hogere werelden, GA 10
- Wereldgeschiedenis in het licht van de antroposofie, GA 233
- De wereld van de gestorvenen, GA 141 *e.a.*
- Werkingen van het karma, GA 120 en GA 135
- Wetenschap & wereldbeeld. Het spirituele perspectief, *div. GA*
- De wetenschap van de geheimen der ziel, GA 13
- Het wezen van de kleuren, GA 291
- Zintuigen en levensprocessen, *div. GA*
- Voorgenomen thematische uitgave*
Mens tussen de dieren

GA: onder dit nummer opgenomen in de Rudolf Steiner Gesamtausgabe, Rudolf Steiner Verlag, Dornach.

Financiële reilen & zeilen van 2022

Vanaf 1 januari 2023 ben ik penningmeester geworden van deze mooie stichting. Bij het samenstellen van de jaarrekening van 2022 kwam het resultaat van de Stichting helaas uit op een verlies van € 10.700.

U als begunstigers stelden in 2022 een bedrag van € 36.761 beschikbaar. Dat is ongeveer 50% van onze inkomsten. Namens het bestuur en Floris Lambrechtsen, de pen-

ningmeester van 2022, wil ik u heel hartelijk danken voor uw bijdrage.

De andere 50% van de inkomsten wordt behaald uit de verkoop van boeken. In 2022 was dat € 37.455. In onderstaande tabel kunt u lezen waar wij het geld in 2022 aan hebben uitgegeven.

Gelukkig kunnen we het verlies van 2022 opvangen met onze buffer.

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen Resultatenrekening	2022	2021
Begunstigers	36.761	67.624
Verkoop boeken	37.455	42.374
Mutatie voorraden	pm	-8.872
Baten	74.216	101.126
Redactie & vertalen	11.957	15.407
Productie boeken	53.231	53.365
Publiciteit & nieuwsbrief	7.289	5.124
Huur magazijn	3.939	2.798
Administratie & kantoorkosten	3.855	3.490
Bestuur	4.021	2.938
Bankkosten	623	466
Lasten	84.916	83.588
Resultaat	-10.700	17.538

Deze buffer bestaat uit een spaarpot en uit de boeken die we nog op voorraad hebben liggen. Het bestuur heeft besloten om vanaf 2022 de buffer in 3 categorieën op te delen.

Balans Credit	2022
Algemene reserve	48.136
Continuïteitsreserve	80.000
Bestemmingsreserve	120.000
Subtotaal eigen vermogen	248.136

De algemene reserve is om fluctuaties door de tijd heen op te vangen zoals het verlies van 2022.

De continuïteitsreserve is het bedrag dat we als spaarpot willen aanhouden om calamiteiten op te vangen, zodat de voortgang van de Stichting gewaarborgd kan worden. Het bedrag omvat een jaarbegroting van de Stichting.

Tenslotte is een bestemmingsreserve gevormd. Dit bedrag is beschikbaar om de komende jaren een aantal boeken en heruitgaven te ontwikkelen en te financieren. U moet zich voorstellen dat we hiervoor ca. 4 nieuwe boeken kunnen ontwikkelen en uitgeven of ca. 8 herdrukken kunnen realiseren.

Het is helaas niet mogelijk om alle boeken in druk in de toekomst

beschikbaar te houden. In het verleden heeft de stichting 75 boeken vertaald en uitgegeven. We stellen al onze boeken, behalve de nieuwste uitgaven, ter beschikking als pdf. Gelukkig ontvang ik af en toe een vrijwillige bijdrage voor een gedownload boek.

Voor het jaar 2023 werken we met een begroting van € 80.000. Ik verwacht als penningmeester op dit moment ook een negatief resultaat voor 2023. We geven in 2023 namelijk twee nieuwe boeken uit, zoals u in deze nieuwsbrief kunt lezen, en er komt een aantal belangrijke herdrukken uit: *De filosofie van de vrijheid* en *Antroposofische weekspreuken*. De prijzen van papier en drukwerk blijven oplopen.

Daarom is mijn vraag aan u om dit jaar te overwegen en waar het kan uw bijdrage te verhogen. Ik begrijp heel goed dat de hoge inflatie voor veel mensen een versobering van het materiële leven inhoudt. Het zou toch jammer zijn om de werkzaamheden van de Stichting de komende jaren te moeten verminderen.

Namens het bestuur van de Stichting
Rudolf Steiner Vertalingen,

Peter Kapenga,
penningmeester

Begunstiger worden?

Onze begunstigers vormen het financiële fundament van de Steinervertalingen. Met uw bijdrage kunnen wij het werk van Rudolf Steiner blijven vertalen en uitgeven. Het is onze ambitie om ieder jaar een nieuwe uitgave te laten verschijnen. Daarnaast ondersteunt u de herdruk van uitverkochte delen.

Met een bedrag van minimaal € 65 per jaar steunt u als begunstiger onze doelstellingen. Jongeren (tussen 18 en 25 jaar) doen dit door € 25 per jaar bij te dragen. Als dank ontvangt u van ons de nieuwe uitgave van het betreffende jaar.

Begunstigers die in één keer een bedrag willen schenken van ten minste € 3.000, mogen een aantal uitgaven kiezen uit de reeds verschenen reeks.

U kunt zich aanmelden als begunstiger door contact op te nemen met ons secretariaat via secretaris@steinervertalingen.nl.

Namens het bestuur,

*Peter Kapenga,
penningmeester*

DE ZES LAATSTE
UITGAVEN VAN DE
NIEUWE REEKS

Ja! Ik wil graag bijdragen aan het tot stand brengen van de editie *Rudolf Steiner | werken e voordrachten*.
Hiernaast geef ik mijn keuze aan.

- Ik geef mij op als begunstiger en ben bereid tot een gift van € 65 per jaar. Ik ontvang de delen van het lopende jaar.
- Ik geef mij op als jonge begunstiger en ben bereid tot een gift van € 25 per jaar. Mijn geboortejaar is _____
- Ik geef mij op als groot begunstiger. Ik maak een bedrag van € 3.000 over en ontvang een aantal zelfgekozen (beschikbare) uitgaven uit de reeds verschenen reeks boeken.
- Ik overweeg u te steunen met een periodieke uitkering of een legaat. Neemt u contact met mij op.

Bijdragen kunnen worden overgemaakt op de rekening bij de ING bank, nr. NL88 INGB 0000698 388 of de rekening bij de Triodos Bank, nr. NL80 TRIO 0212 1852 25 t.n.v. Stichting Rudolf Steiner Vertalingen te Zeist.

Naam _____ m/v
Adres _____
Postcode _____ Plaats _____
E-mailadres _____
Telefoon _____

Deze bon graag in een voldoende gefrankeerde envelop toezenden aan:

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen
Boswachtersveld 203
7327 JS Apeldoorn